

Zsigovits Gabriella:

Látható és láthatatlan határán

Esettanulmány egy majdani egyetem csíráiról

Budapest, 2002 november 30.

Jelen és jövő értelmezési keretét a múlt kontextusában tudjuk létrehozni. Minden kimondott szó a jelentés lehetőségeinek gazdag tárházával rendelkezik, s hogy ebből a gazdagságból mit használhatunk fel, az mindig az adott kontextusból következik. Ez a szemantikai törvény minduntalan érezteti erejét, ha olyan témát feszegetünk, mint a határokon túli magyar egyetemek ügye.

Szlovákiában a magyar identitást vállaló emberek zsigeri örökségként hordozzák magukban a túlélési stratégiákat, a kilátástalanságtól való félelmet, a sokszor megélt veszteségeket. A harmincasok nemzedékében is a jelen húsbá vázó tapasztalataként él a Trianon utáni határrendezés, a családok szétszakítása, egy teljes világ – nem csak a az addigi nemzet állam, hanem a személyes élettér – összeomlása. Akár Szlovákiában, akár Magyarországon találkoztam szlovákiai magyarokkal, mindig mélyen megérintett a személyiségjeggyé formálódott pesszimizmus és az elszántság, mellyel kisebbségi létükben az anyanyelvbe és magyar identitásukba kapaszkodnak. Ez persze értelmiségiekre, és azon belül is első sorban tanárookra érvényes, hiszen kutatásom, kíváncsiságom főleg feléjük keresett utat.

Előjáróban, az egész témakör tárgyalási kereteinek megrajzolásához szükséges tisztázni azt is, hogy saját “objektív szemlélődésem” milyen korlátok közé van szorítva. Első találkozásom kinti magyar értelmiségiekkel évekkal ezelőtt történt, amikor férjem felkérését kapott egy szakmai fórumon előadás tartására, s mi (a gyereink és én) elkísértük. Akkor adódott először lehetőségem arra, hogy mintegy külső megfigyelőként, mégis az események részeseként vegyek részt az egyhetes szakmai programon. Ott szembesültem először azzal, hogy milyen jelentősége van az anyanyelv szabad használatának, az anyanyelvhez kötődő kultúra ápolásának. Nem magyarság-kérdésként szeretném a továbbiakban értelmezni a felvetődő kérdésekre adható válaszokat, hanem egyetemes emberi jogként. Az a meggyőződés, hogy teljes életet az az ember élhet, aki szabadon vállalhatja menzeti identitását békés egymás mellett élésben a szomszédaival. Az a gyerek boldogulhat sikeresen az iskolai kötelezettségeivel, akinek nem kell megküzdenie a számára értelmezhetetlen ellentmondásokkal a hivatalos és a nem hivatalos világ között, akinek az anyanyelv használata nem egyenlő kisebbséggel felcserélhető kisebbségi léttel.

Ebben az összefüggésben vetődik fel a kérdés, hogy a nemzeti kisebbség anyanyelvi felsőoktatása, az értelmiség képzése saját politikai nemezeti keretei között megoldható-e a

kisebbségi universitas létrehozásával, s hogy ebben a folyamatban milyen párhuzamok, esetleg azonosságok találhatóak, melyek a regionális egyetemre jellemzők.

Történeti kontextus

Mint a bevezetőben utaltam rá, a harmincasok nemzedékében is elevenen és feldolgozatlan él a tragikus történelmi tapasztalat, a Trianon utáni veszteség nem csak területi, hanem főleg kulturális és személyes vonatkozásban.

Az egyetem alapítása szempontjából meghatározó előzmény az, hogy a térségnek, a történeti Magyarország Felvidékének milyen kultúrtörténete van, mennyire alakult ki az ehhez a térséghez szervesen kötődő önálló értelmiség, mennyire élnek a hagyományok.

A történeti Felvidék esélyei arra, hogy önálló értelmiséggel bírjon, sokszoros csorbát szenvedett. Egyrészt még a területi integritás idejében, azaz a Trianoni határátrendezés előtt nem alakult, nem alakulhatott ki önálló felvidéki értelmiségi központ. A magyarság jól elkülöníthető tömbökre tagolódott Pozsony és Kassa igazgatási központokkal. A kulturális gyökerek ennek megfelelően a XIX. század végére a területi tagolásnak megfelelően Budapestig vagy Debrecenig nyúltak. A modern Európa egyetemalapítási hulláma a Felvidéket is elérte, de egyrészt azért, mert a kulturális központ a mai Magyarországon volt, másrészt azért, mert a politikai események következtében átrendeződött ez a térség, a felsőfokú oktatási intézmények sorsát a diszkontinuitás jellemzi, azaz nagyjából a megszűnés vagy a Trianon utáni Magyarországra átmentés volt a két lehetséges alternatíva.

A két világháború között és az államszocializmus ideje alatt a felvidéki magyar értelmiség egzisztenciálisan ellehetetlenült, létszámában rohamosan csökkent. Ebben a fenyegetettségben némi kivételt jelentett az első bécsi döntést követő visszacsatolás, mely a szovjet hadműveletek előretöréséig tartott. Ez az "emlékeztető oltás" azonban inkább rontott a későbbiekben azon az esélyen, hogy az itt élő magyarság a megváltozott helyzetéhez alkalmazkodva új életstratégiát alakíthasson ki magának. A helyzetük tisztázatlansága, a sehova sem tartozás bizonytalansága az alap, melyre az asszimilálódástól az áttelepülésig több módon próbálnak jövőt építeni.

Miért éppen Komárom?

A hagyományok alapján két nagyobb város jöhetett volna szóba, mint a magyarság szlovákiai központja, Pozsony vagy Kassa. Ismert történelmi, politikai okok miatt ezek a városok nem tölthetik be azonban ezt a kiemelten kisebbségi szerepet.

Pozsonyban és környékén, főleg a Csallóközben ugyan abszolút számban jelentős a magyarság, önmagához viszonyítva. A teljes népesség arányában azonban nem, sőt a legutóbbi népszámlálási adatok szerint még itt is döbbenetes mértékben csökkent a magát magyarnak vallók száma. Így a tömbmagyarság vidékén egyrészt egy elvándorlás figyelhető meg, Pozsonyból Somorjára, ahol a mayflower arisztokráciához hasonló elit kezd kialakulni. Másrészt egyre határozottabban formálódik a magyarság választott központja, Komárom. Ez a választás kényszerek és lehetőségek kereszteződésében alakult, nem organikus fejlődés eredménye, így több szempontból is kétséges, hogyan tudja majd betölteni hivatását akár a magyar egyetem, akár a felvidéki magyarság kulturális élete szempontjából. Klapka György és Jókai Mór városában természetesen vannak olyan hagyományok, emlékek, melyek az egyetemes magyar történelem és kultúrtörténet szempontjából is kiemelkedőek. Ugyanakkor a Felvidék számára ez a város soha nem töltött be központi szervező szerepet. Manapság sincs benne az ország (Szlovákia) fő fejlődési áramában. Ahogy egy ismerősöm fogalmazott, délután ötkor elmegy az utolsó busz Pozsonyba, s attól fogva nincs kapcsolat az ország többi részével. Az a kezdetleges iparfejlődés, mely a XIX. század végén beindulni látszott, a szocialista gazdaságpolitika nem tisztán gazdasági célkitűzései következtében elcsökevényesedtek, így Komárom egy alig harmincezres kisváros maradt, kevés eséllyel arra, hogy dinamikus fejlesztést lehessen elindítani bármely területen. A földrajzi szempontjából fontos az is, hogy Komárom elhelyezkedése folytán nem tudja összekapcsolni a történetileg alapvetően két nagy részre tagolódott szlovákiai magyarságot.

Kifejezetten gazdasági szempont az, hogy a viszonylag kis város nem rendelkezik azokkal az anyagi eszközökkel, melyek egy universitas jellegű felsőoktatási intézmény fenntartásához szükségesek. Ha azt a lehetőséget keressük, hogy egy gazdasági-társadalmi-kulturális alapon integrált térség egyeteme működjön itt, számolnunk kell azzal, hogy a Duna mentén Bécs és Budapest a két meghatározó központ, regionális szerepet betöltő felsőoktatási intézmény alapítása ilyen feltételek mellett legalábbis nem kézen fekvő. Nem messze helyezkedik el Szlovákia fővárosa, Bratislava/Pressburg/Pozsony, ahol az országos szintű felsőfokú képzési igényeket kielégítő intézmények működnek természetesen.

Marad tehát a kifejezetten a magyarság igényeinek megfelelő egyetem, az állam anyagi és oktatáspolitikai támogatásával. Ebben a helyzetben logikusan megfogalmazható kérdés azonban az, hogy melyik kormányzat támogatásával. Komáromban több változatban is kicsírázott egy esetleges magyar egyetem, ám hogy melyik az életképes, még nem dőlt el. Az egyik a Selye János Alapítványi Egyetem, a másik a Schola Comaromiensis néven bejegyzett, úgynevezett városi egyetem.

A komáromi magyar nyelvű felsőoktatási intézmények jellege, helye a szlovákiai intézmények között

Mindkét intézmény a szlovákiai magyarság elszánt élni akarásának, az értelmiség nemzetmentő erőfeszítéseinek bizonyága. Miközben évtizedeken át tartott az a folyamat, hogy Szlovákiában egyre kevesebb lehetősége volt arra a magyaroknak, hogy anyanyelvükön folytassanak tanulmányokat, valahogy mégis megmaradt az a maroknyi elszánt értelmiség, akik ugrásra készen az adódó kiskapukat azonnal kihasználták. Így amikor a kilencvenes évekre Szlovákiában is megindult a nagy átalakulási folyamat, hasonlóan hozzánk, új lehetőségek nyíltak a felsőoktatás számára. Szorosabbra szövődtek a szálak a magyarországi egyetemekkel, főiskolákkal, és az első lépés konzultációs központok szervezése volt. Ebből a folyamatból mára Komáromban két nagyobb intézmény nőtt ki. A Selye János Alapítványi Egyetem 2001 őszi nappali tagozatos képzést indított, miután már 1992 óta az Alapítvány égisze alatt működött a Láthatatlan Kollégium, a Budapesten is ismert formában és támogatással. A nappali képzés, szemben a Láthatatlan Kollégiummal, a Budapesti Közgazdasági és Államigazgatási Egyetem kihelyezett képzését jelenti, mostmár a második évfolyammal működik. A hallgatók a BKÁE polgárai, ugyanazok a követelmények vonatkoznak rájuk, mint a budapesti hallgatókra. Emellett beindult az informatika szakos nappali képzés is a Budapesti Műszaki Egyetem kihelyezett programjaként, jóllehet sokkal kevesebb hallgatóval, legalábbis egyenlőre.

A Komárom Városi Egyetem a Szlovákiában elterjedt új alapítású egyetemi formát képviseli, az önkormányzat alapította, bár a finanszírozást nem szlovák forrásból fedezik, hanem az alapítványi egyetemhez hasonlóan magyarországi és más külföldi magyar alapítványok támogatásából. 1993 óta tanító, óvodapedagógus képzés folyik a Nyugat-Magyarországi Egyetem győri és soproni főiskolai karainak levelező tagozataként, kertészmérnöki képzés a Kecskeméti Főiskola levelező tagozataként. A nyilvánvaló különbség tehát a két intézmény között az, hogy az

alapítványi egyetemen az egyetemi szintű nappali tagozatos képzés létrehozása a cél, a városi egyetem a kiterjedt magyarországi kapcsolatok alapján főiskolai szintű képzést szervez, levelező tagozaton. Ennek háttérében éppen az áll, hogy a korábbi évek oktatáspolitikájának következményeként nem megfelelő képesítéssel rendelkező szakemberek juthassanak képesítéshez, így ezek a szakok dolgozó emberek számára nyíltak.

Működik a városban még egy magyar felsőoktatási intézmény, a Calvin János Református Teológia, erről azonban egyelőre nem sikerült adatokhoz jutnom.

Az intézmények akkreditációja most van napirenden, és az esélyeket sűrű homály fedi. Ahogy eddig is, valószínűleg most is az aktuális politikai érdek fog megnyilvánulni az oktatáspolitikában. A legutóbbi országgyűlési választási eredmények alapján megnőtt a bizalom az új magyar egyetem lehetőségeit tekintve, de kósza híreken, óhajokon kívül a legmagasabb szintű elkötelezettség vállalásából kézzel fogható eredmények a mai napig még nem születtek.

Nem találok megnyugtatónak, hogy a két egyetem mintha rivalizálna egymással, nem hallottam olyan szándékról, mely a meglévő magyar nyelvű intézmények egyesítéséről szólna, holott együtt, ide értve a református teológiát is, egy valóságos universitas alapjait vethetnék meg. Arról félig kimondott tervek vannak, hogy Nyitráról a tanárképzést a Selye Egyetemre lehetne áthozni, így koncentrálna az oktatást Komáromba, hasonlóan ahhoz, ahogy a tudományos és kulturális intézményeket Somorjára viszik. A tervek megvalósulásában azonban a személyes kapcsolatok, a ki nem mondott szándékok fontosabbak, mint a józan megfontolás, mert itt társadalmi kapcsolatokat azok a tradicionális formák jellemzik, ahol a kölcsönös személyesség dönt, különösen egy olyan viszonylag kis létszámú csoportban, mint a magyarság, ahol szinte mindenki mindenkit ismer, s még az információk terjedésének leggyorsabb módja a szájhagyomány. Nem ismeretlen ez Magyarországon sem, az érdekcsoportok működése éppenséggel a tudományos közéletben jól látható. Szlovákiában azonban a túlélés egyik esélye volt, hogy az informális kapcsolati háló biztosan működjön, és ez számunkra már szélsőséges viselkedési formákat rögzített. Kezembe került egy postai képeslap, melyet az egyik magyar egyetem nyomtatott. A hátoldala szabályos, kijelölt hely a címzésnek és a szövegnek. A képes oldalon viszont egy kellemesen semleges háttér előtt a következő két sor állt nyomtatott nagybetűkkel:

BOLDOG SZÜLETÉSNAPOT,

MAGYAR BÁLINT, OKTATÁSI MINISZTER! (így, vesszővel!)

A képeslapot minen hallgatónak meg kellett írni, majd a tanulmányi osztályon leadni, ahonnan feladták ezeket.

A továbbiakban a Selye János Alapítványi Egyetemről szól az esettanulmány, mert eddig innen sikerült lényeges belső információkat összegyűjtenem.

Az oktatók

Alapítványi egyetemről lévén szó, mely még nem tudta akkreditáltatni magát, csak két éve működik és egy külföldi egyetem kihelyezett tagozataként, mindez meghatározza az oktatói kar összetételét. Az oktatók alkalmazásában az alapelv az, hogy az anyaintézményből jönnek a vezető előadók, helyi erőkből pedig a szemináriumokat vezető tanárok, akik vizsgáztatnak is többnyire. Ez azt jelenti, hogy főállású oktató viszonylag kevés van, egyrészt mert vendégtanárok tanítanak, másrészt mert félállású, szerződéses tanárokkal töltik fel a többi helyet, hogy lehetőség szerint az alapítvány takarékoskodhasson.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a csak vendégként jelen levő vezető oktatók nem tölthetik be teljesen mindazt a feladatot, mely egy éppen induló intézményben várna rájuk. Ezt úgy fogalmazták meg a másik oldalon, hogy az oktatói konferencián szinte soha nem fordultak meg, naptári összeegyeztethetlenség miatt.

A helyi erő összetétele izgalmasan alakul, sajnos eleve sok konfliktusforrást hord magában. Miután Szlovákiában az utóbbi évtizedekben elsorvasztották a magyar felsőoktatást, így nincsenek tapasztalt, kutatómunkát is végző egyetemi oktatók nagy számban. Ezen a helyzeten úgy lehet segíteni, hogy egyrészt alacsonyabb szintű végzettséggel és tapasztalatokkal rendelkező tanárokat is felvesznek, másrészt olyan fiatalokat keresnek tanársegédi helyre, akik Magyarországon szereztek diplomát, ott mentek tovább a doktori képzésbe, s most visszajárnak tanítani, de a magyarországi háttérüket nem adják fel. A konfliktust nem csak a nyilvánvaló szakmai felkészültség különbsége okozza. A fiatalok, vagyis a harmincasok általában érettségi után elmentek már Magyarországra, s amíg egyetemi tanulmányaikat végezték, elveszítették azt otthoni kapcsolati körüket. Akik a diploma után nem mennek haza, már itt alapítanak csalládót, itt kapcsolódnak be a tudományos életbe, itt haladnak tovább fokozatok szerzésével, tehát egyre nehezebb lesz visszalépni a régi közegükbe. Mégis miért mennek vissza tanítani? Az egyikük erre a kérdésre azt válaszolta, hogy ha a Felvidéken magyar egyetem nyílik, neki ott a helye, és

lesz ő még Komáromban professzor. Nehéz az apák öröksége, nem enged. Azon azonban nem lehet segíteni, hogy egyik világhoz sem tartoznak igazán, oda már nem, ide még nem. Azért is nehéz a helyzetük, mert olyan szokásokat, értékeket visznek vissza magukkal, melyek nálunk már elfogadottak, ha nem is működnek teljes biztonsággal, ott viszont még meg kell harcolni az elfogadtatásukért. Ez mutatkozott meg akkor, amikor tanári értékelést végeztek az egyetem hallgatóinak bevonásával. Eleve az különös volt, hogy a felmérés két szálon futott. Az egyik a hallgatói önkormányzat felmérése volt egy magyarországi egyetemen már bevált kérdőív felhasználásával, mely lehetőséget adott a differenciált felmérésre. A másik fajta felmérést a tanulmányi osztály vezette, melynek saját szerkesztett kérdéssora volt a hallgatókhoz. Itt tapasztalatlanság folytán a bejött válaszok nem voltak alkalmasak arra, hogy statisztikailag kiértékeljék. Különösebb volt azonban a tanárok reagálása, akik kétségbe vonták a létjogsultságát annak, hogy egyáltalán szóba jöhessen ilyen felmérés. Így aztán nem csoda, hogy csak elvétve jöhetett szóba a felmérés eredményeinek kiértékelése, a konzekvenciák megállapítása és ennek megfelelően a szükséges változtatások eszközlése. Volt azért olyan fiatal oktató, aki a hallgatók visszajelzése miatt szembesült azzal, hogy milyen mennyiségű tananyagot milyen módszerrel tanít, és sikerült összhangot teremtenie a igények, képességek és követelmények között. Az oktatók munkájáról nehéz megállapítani bármit is, amíg maga az intézmény nem tud viszonylag állandósult keretek közé lépni. Várhatóan a létszám növekedni fog, hiszen egyre több hallgató fog ide járni, amíg teljessé nem válik az évfolyamok száma, talán még további szakokkal bővílni is fog a képzési kínálat. Az a probléma viszont, ami a megfelelő szinten képzett és tapasztalt oktatók hiányából ered, sokáig fenn fog még maradni, illetve az ezt kísérő nemzedéki ellentét.

Nem lenne megalapozott az sem, hogy a kutatói tevékenységet firtassuk. Azok, akik máshonnan járnak ide tanítani, nyilván a kutatásaikat is itt végzik, a helybeliek közül pedig kevesen bírnak tudományos fokozattal, ami következtetni engedne az önálló kutatói munkára. Ebből a szempontból is indokolt lenne, hogy szoros együttműködés alakuljon ki az anyaintézmény, és a képzést befogadó intézmény között. Az egymásra utaltságból persze eredményes együttműködés következik, de már láthatók a jelei annak, hogy hosszú távon nem is abban gondolkodnak, hogy vendégtanárok lássák el a vezető tanári teendőket.

Az egyetem más alkalmazottai, főleg a tanulmányi osztály igen nehéz helyzetben vannak. Induláskor csupa olyan fiatalat vettek, vehettek fel, akinek nem volt tapasztalata jóformán hivatali

munkában sem, nemhogy kifejezetten eg egyetem adminisztratív teendőinek ellátásában. Sok nehézséggel kellett így megküzdeni az elfogadható adminisztrációs rend kialakításáért, ami még ma sem megy gördülékenyen. A legtöbb surlódást az okozza, hogy nem alakult még ki a megfelelő kommunikációs stílus, az ítélkezésmentes, hatalmaskodás helyett hatékonyságra törekvő ügyintézés, de ezt kívülállóként nehéz számon kérni, miután ezt a hiányosságot nap mint nap mi is megszenvedjük, hisz hivatalok tekintetében kétségtelenül Kelethez vagyunk közelebb. Ezen kívül nehéz is elvárni egy szakemberhiánnyal küzdő területen, egy most formálódó induló intézményben, hogy a kialakulatlan emberi viszonyok között a hivatali kommunikáció már gördülékeny legyen.

A hallgatók

Amikor először megjelentek a szórólapok, hogy Kassán megindul az egyetemi képzés a Selye János Alapítványi Egyetemen, ugyanúgy, ahogy az oktatók esetében, a magyar ügy vonzotta elsősorban az embereket. Legfőképpen azért jöttek ide, mert identitást választottak, nem szakmát vagy szakot. Ezért aztán a hallgatók mostani összetétele biztosan ugyancsak átmeneti, akár az oktatóké. Most jönnek még azok, akiknek eddig nem sikerült egyetemre bejutniuk a származásuk miatt, akik most akarják végzett munkájukhoz a megfelelő képesítést megkapni. És azok is ide jönnek, akik inkább lemondanak érdeklődési körükről, hogy anyanyelvükön tanulhassanak, és hogy egy magyar intézményt erősítsenek.

Életkor és felkészültség szerint nagyon vegyes a kép. Egyben viszont sajnos egységes, ez pedig a nyelvi felkészültség. Van ebben bizonyára valami kisebbségi érzésből fakadó túlzás is, de találkoztam oktatóval, aki Magyarországon végezte el az egyetemet, ott írja a doktori disszertációját, de még mindig attól szorong, hogy az ő beszédén észre lehet venni, hogy nem itt született, kevésbé választékos és nem elég gördülékeny a kifejezésmódja. Az persze biztosan megnehezíti a tanulmányok végzését, hogy magyar nyelvű szakirodalom olvasásában nincs nagy gyakorlatuk, hiszen a középiskolában erre nem kerülhetett sor. Az is gondot jelent a hallgatók számára, hogy míg egy magyarországi képzés követelményeinek kell megfelelniük, a szlovák középiskolai követelmények egyáltalán nem egyeztethetők össze a magyarral, nem csak strukturálisan, hanem tartalmilag sem. Így sokszor építene olyasmire az egyetemi tananyag, ami hiányzik ezeknél a fiataloknál. Különösen ez a helyzet a társadalomtudományok, főleg a

történelem esetében. Tovább nehezíti a dolgot a tárgyi feltételek hiányossága is, egy mindössze háromezer kötetes könyvtár kéne hogy megfeleljen több mint négyszáz hallgató igényeinek.

A hallgatók életkörülményeit nehezíti, hogy alapítványi egyetemre járnak, tehát kiesnek a szlovák állam gondoskodása alól. A hallgatók támogatása az alapítványtól, annak helyzetétől függ.

A jövőjük, elhelyezkedési esélyeik ebben a pillanatban nehezen megbecsülhetők, inkább borulátásra adnak okot. Amíg nem rendeződik, hogy a megfelelő szintű külföldi, főleg magyar képzést a szlovák oktatási kormányzat elfogadja egyenértékűnek a saját képzésével, addig nem mondhatjuk, hogy az itt végzetteknek biztos a jövője Szlovákiában. Az is aggodalomra ad okot, hogy kínálat hiányában nem arra jelentkeznek a hallgatók, amit szívesen tanulnának és amire igény is van, hanem amire meghirdetik a képzést. Így közgazdásznak tanulnak sokan, akik főleg történelmet akarnak tanulni és más inkább bölcsész tudományokat, ezért kérdéses, hogy ha el is végzik a szakjukat, akarnak-e majd szakmában elhelyezkedni.

A hallgatók érdekképviselőinek fóruma a hallgatói önkormányzat, mely a magyarországi mintákat követi. Tudják, hogy milyen lehetőségeik vannak, és igyekeznek élni is ezekkel. Van saját egyetemi lapjuk, ami igazi közéleti fórum, itt megjelenik a kritika is, ha szükségesnek látják. Nem csak az oktatók elégedetlenek ugyanis a felvételt nyertek felkészültségével, hanem a hallgatóknak is vannak kritikai észrevételeik a szerintük színvonalatlan oktatókkal szemben. Bár azt is hozzá kell tennem, hogy az itt még erősebb tekintélytisztelet miatt is, meg az összetartás nagyobb követelménye miatt is, nem hinném, hogy nagyon messze mennének a kritikával. Ezt is hosszabb idő távlatában láthatjuk, ha legalább az első diplomázó évfolyam elhagyta már az egyetemet.

A képzésről

Formálisan a képzés a Közgazdasági illetve a Műszaki Egyetem előírásainak felel meg. Nyilván minden oktató arra törekszik, hogy ennek eleget is tegyen, illetve hallgatóinak abban segítsen, hogy meg tudjanak felelni. Azonban azt is figyelembe kell venniük, hogy más feltételek között dolgoznak, és ehhez kell adaptálni az oktatás tartalmi, módszertani elemeit.

Az oktatás nyelve magyar, ennek az egyetemnek ez az egyik fontos jellemzője. Mégis éppen a magyar nyelvűség okoz gondot akkor, amikor ki kell jelölni a kötelező irodalmat, vagy a szemináriumokon a referátumokat. Úgy látszik, az oktatóknak időnként a magyar nyelvtanár

munkáját is végezni kell, ami megkérdőjelezi, hogy valóban tudják-e teljesíteni a követelményeket. Hallottam olyan esetről, amikor az oktató inkább lemondott a referátumok tartásáról, mondván hogy ez a feladat nyelvileg meghaladja a hallgatók lehetőségeit. Így persze kétségessé válik, hogy éppen a gyakorlás lehetőségétől eselve mikor lesz módja a szaknyelv és az anyanyelv árnyaltabb elsajátítására.

Sok körülmény nehezíti azt, hogy ugyanaz a tananyag mint Budapesten itt is átmenjen. Mégis az a lelkesedés, ami arról szól, hogy a saját egyetemüket hozzák létre, remélhetőleg át fogja segíteni a hallgatókat is, az oktatókat is a nehézségeken.

Az egyetem irányítása

Furcsa kettősségben működik az egyetem. A létrejöttében a fő mozgató erő az a nemzedékek óta tartó erőfeszítés, hogy az itteni magyarságnak legyen meg a saját egyeteme. Több generáció munkája, ááldozata van ebben az eredményben. Ugyanakkor a képzést magát magyarországi egyetemektől vették át, ami azt jelenti, hogy a szakmai felügyelet is nagy mértékben ott van. Ezen kívül az anyagi erőforrásokat is jó részt a magyarországi kapcsolatok teremtik elő. Így a két pólusú irányítás kedvező klímát teremt a továbbiakban is az informális információáramlásra épülő kommunikációnak. El lehet "feledkezni" a hallgatói érdekképviseleti rendszer mellett az oktatók hasonló fórumának megszervezéséről. Nem világos, hogy melyik ügyben ki az illetékes, aki dönt és felelőssége van. Jó példa volt erre egy tanár alkalmazása körüli huuza-vona, amikor mindvégig nem volt világos, hogy ki a felelős az alkalmazásért. Ide-oda küldözgették Komárom és Budapest között, míg kiderült, hogy már ki is futottak a szerződési időszakból.

A helybeli irányítás szemléletét meghatározzák a hagyományok. Ahogy a szlovák társadalom előtt egy hosszú fejlődési folyamat van, mely mindenekelőtt a tolerancia, nyitottság és elfogadás értékeinek előtérbe kerülését jelenti, úgy ennek az egyetemnek is túl kell jutnia a kezdeti küzdelmes időszakon, amikor a fennmaradás kérdése minden mást megelőz.

A vezetés önállóságát akadályozza az, hogy a komáromi magyar egyetem sorsa nem csak a szlovák belpolitikai fordulatoktól függ, hanem a magyartól is. A magyar belpolitikában ütőkártya lett a pakliban a haton túli magyarsággal való politizálás, s ennek egy látványos eleme, az oktatás helyzete, fejlesztése. Még mindig tisztázatlanok alapvető kérdések, nem sikerült szembe nézni Trianon óta a helyzetünk átértelmeződésével. Ennek kárvallottjai a határon túli magyarok, akik most is Budapestre küldik a segélykiáltásukat, és erre nem olyan segítséget kapnak, amivel saját közegükben tudnak eredményesebben kommunikálni, hanem ígéreteket, félmegoldásokat, illúziókat. Ki vállalja vajon a felelősséget a szárba szökkenő álmokért és reményért?

Bibliográfia

Lesznai Anna (1966): *Kezdetben volt a kert ...I-II*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest

Szabó Zoltán (2000): *A szlovákiai magyar tudományosság és az elitképzés*. INFO-Társadalomtudomány, 51. Szám

Szabó Zoltán (2000): *A szlovákiai magyar felsőoktatás fejlesztési stratégiája*. Oktatókutató Intézet Könyvtár D 5295

Szabó Zoltán (szerk., 2000): *Felsőoktatás, kisebbségek, Európa*. Selye János Kollégium, Komárom.

Sidó Zoltán (1997): A komáromi “városi egyetem”. In: Buda Mariann – Kozma Tamás (szerk.): *Határmenti együttműködés a felsőoktatásban*. Acta Pedagogica Debrecina. KLTE, Debrecen